

A DÉLI PARTNEREK

Az európai szomszédságpolitika Algériára, Egyiptomra, Izraelre, Jordániára, Libanonra, Líbiára, Marokkóra, Palesztinára, Szíriára és Tunéziára terjed ki. Az Unió és a tíz partnerország közötti kétoldalú politikákból áll, melyeket kiegészít egy regionális együttműködési keret, az Unió a Mediterrán Térségért. A déli szomszédságban lezajlott demokratikus felkelésekre válaszképpen az Unió 2011-ben fellendítette a demokratikus átalakulásokra irányuló, az európai szomszédságpolitika keretében nyújtott támogatását, majd 2015-ben ismét felülvizsgálta a politikát.

JOGALAP

- Az Európai Unióról szóló szerződés 8. cikke;
- az Európai Unióról szóló szerződés V. címe: az EU külső tevékenysége;
- az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 206–207. cikke (kereskedelem) és 216–219. cikke (nemzetközi megállapodások).

ESZKÖZÖK

Az Unió Algériával, Egyiptommal, Izraellel, Jordániával, Libanonnal, Marokkóval, a Palesztin Hatósággal és Tunéziával fenntartott kétoldalú kapcsolatainak jogalapját társulási megállapodások képezik. A 2011-es nyilvános tiltakozások szíriai kormány általi erőszakos leverését megelőzően Szíriával kezdeményezett társulási megállapodást nem írták alá. Az EU–Líbia-keretmegállapodásra irányuló tárgyalásokat 2011 februárjában felfüggesztették, és még nem indították újra.

Az európai szomszédságpolitika keretében az Unió kétoldalú cselekvési terveket, partnerségi prioritásokat vagy társulási menetrendeket fogadott el déli partnereivel (Líbia és Szíria kivételével). Ezek 3–5 éves időszakra vonatkozó rövid és középtávú prioritásokkal bíró politikai és gazdasági programokat határoznak meg. Az európai szomszédságpolitika keretében kidolgozott, az EU és az egyes partnerországok szükségleteit, érdekeit és kapacitásait tükröző cselekvési tervek célja elsősorban demokratikus, társadalmilag méltányos és befogadó társadalmak építése, a gazdasági integráció és az oktatás elősegítése, a kis- és középvállalkozások, illetve a mezőgazdaság fejlesztése, valamint az emberek határokon keresztül történő mozgásának megkönnyítése.

A cselekvési terveket legtöbbször az Európai Szomszédsági Támogatási Eszköz és egyéb tematikus eszközök finanszírozzák. Ezt az Európai Beruházási Bank és az

Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank által biztosított kölcsönök egészítik ki. Az Unió arra is törekszik, hogy előmozdítsa a piaci hozzáférést, valamint a migrációs és mobilitási kérdésekkel kapcsolatos együttműködést déli partnereivel. Marokkóval és Tunéziával már zajlanak a mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi megállapodásról szóló tárgyalások. Mobilitási partnerségek jöttek létre Marokkóval, Tunéziával és Jordániával, Libanonnal pedig tárgyalások folynak. E keretek között számos projektet hajtanak végre, különösen a 2016-ban elindított [mobilitási partnerségi eszköz](#) égisze alatt. Emellett Algériában, Egyiptomban, Líbiában, Marokkóban és Tunéziában az [Uniós Szükséghelyzeti Alap Afrikáért](#) Észak-Afrikára vonatkozó kerete a migrációval és a mobilitással kapcsolatos regionális és kétoldalú kezdeményezéseket finanszíroz. [A szíriai válság kezelésére szolgáló uniós regionális alap](#), az úgynevezett Madad alap támogatást nyújt a szíriai menekülteknek, az országon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült embereknek, valamint a libanoni, jordániai és egyiptomi helyi közösségeknek.

Az euromediterrán partnerség újjáélesztésére 2008-ban létrehozott Unió a Mediterrán Térségért regionális keretet biztosít az uniós tagállamok és tizenöt földközi-tengeri ország – köztük a tíz déli partner – közötti együttműködés számára.

A JELENLEGI HELYZET

A. Algéria

Jelentős regionális szereplőként és fontos energiatermelőként Algéria az Unió egyik kulcsfontosságú partnere a déli szomszédságon belül. 2005-ben társulási megállapodás lépett hatályba. A Társulási Tanács 2017. márciusi ülésén az EU és Algéria elfogadta közös [partnerségi prioritásait](#). A partnerségi prioritások a politikai párbeszéd és a megerősített együttműködés megújult keretét alkotják, különös tekintettel az alábbiakra: i. kormányzás és alapvető jogok; ii. társadalmi-gazdasági fejlődés és kereskedelem; iii. energiaügy, környezetvédelem és éghajlatváltozás; iv. stratégiai és biztonsági párbeszéd; valamint v. az emberi dimenzió, migráció és mobilitás.

B. Egyiptom

Az Európai Unió és Egyiptom közötti kapcsolatokat a 2004 óta hatályos társulási megállapodások szabályozzák. A felülvizsgált európai szomszédságpolitika keretében az EU–Egyiptom Társulási Tanács 2017. júliusi ülésén egy sor, az EU–Egyiptom partnerségre vonatkozó prioritást fogadtak el. Ugyan a társulási megállapodás valamennyi eleme hatályban marad, a 2017–2020-as időszakban a cselekvési tervet felváltva az Unió és Egyiptom által közösen meghatározott [partnerségi prioritások](#) lesznek irányadóak a partnerség számára. Ez idő alatt az alábbiak kapják a legnagyobb hangsúlyt: i. a gazdaság korszerűsítése, az energia fenntarthatósága és a környezet; ii. társadalmi fejlődés és szociális védelem; valamint iii. kormányzás, a stabilitás előmozdítása és a modern demokratikus állam.

C. Izrael

Az erős gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokkal és technikai együttműködéssel alátámasztott EU–Izrael-kapcsolatok kiterjedtek. A 2000. évi társulási megállapodás alapjain a rákövetkező években a kapcsolat – az ágazatok jelentős bővülése mellett –

dinamikusan fejlődött. A 2005-ben elfogadott EU–Izrael cselekvési terv a demokrácia, valamint az emberi jogok, a jogállamiság és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása közös értékein alapul, és támogatja Izraelnek az európai politikákba és programokba való bevonását. 2009-ben az Unió úgy döntött, hogy a kapcsolatok „kiemelt” státuszba történő emelése érdekében előrelépésre van szükség a közel-keleti békefolyamat tekintetében. Az együttműködés azonban a 2020-ig meghosszabbított [2005-ös szomszédságpolitikai cselekvési terv](#) alapján folytatódik.

D. Jordánia

Az EU fontos partnernek tartja Jordániát, amely a Közel-Keleten stabilizáló szerepet tölt be. A kétoldalú kapcsolat jogalapját a 2002 májusa óta hatályos EU–Jordánia társulási megállapodás képezi. 2012-ben európai szomszédságpolitikai cselekvési tervet fogadtak el, 2016 decemberében pedig megállapodás született az [EU–Jordánia-partnerség új prioritásairól](#) és egy paktumról. Az szomszédságpolitikán belül Jordánia az első olyan földközi-tengeri partnerország, amellyel az EU a „kiemelt státusz” biztosításához vezető technikai tárgyalásokat folytatott. 2014 októberében az Unió és Jordánia mobilitási partnerséget indított el. Az ország számára két makroszintű pénzügyi támogatási csomagot ítétek meg (egyet 2013-ban 180 millió euró, egyet pedig 2016 decemberében 200 millió euró értékben). A több mint 655 000 szír menekültet befogadó Jordánia a szíriai válság kezelésére szolgáló uniós regionális alap, az úgynevezett Madad alap kedvezményezettje. A szíriai menekültválsággal összefüggésben Jordániának nyújtott uniós támogatás keretében 2016-ban az Unió és Jordánia módosította a társulási megállapodást, hogy [enyhítse](#) a jordániai exportőrökre az Unióval folytatott kereskedelem során alkalmazandó származási szabályokat.

E. Libanon

A kapcsolatok alapját a 2006-ban hatályba lépett EU–Libanon társulási megállapodás, valamint a 2016 novemberében elfogadott [EU–Libanon partnerségi prioritások](#) és paktum képezik. A 2017. júliusi EU–Libanon Társulási Tanács megállapodott abban, hogy megbeszéléseket kell folytatni a mobilitási partnerség aláírásáról. Az EU támogatja Libanon egységét, stabilitását, függetlenségét, szuverenitását és területi integritását, különös tekintettel a szomszédos Szíria romló helyzetére. A 4,4 millió lakossal rendelkező Libanon mintegy 1 millió regisztrált szíriai menekültet fogadott be. Libanon a Madad alap kedvezményezettje.

F. Líbia

A Kadhafi-rezsim bukása óta Líbia a bonyolult politikai, területi, társadalmi és törzsi megosztottság miatt polgárháború felé sodródik. Az ország ezenkívül arról is ismert, hogy áthalad rajta a Száhel-övben zajló ember- és árucsempészet tranzitútvonala. Ezzel összefüggésben az Unió segítséget kíván nyújtani a líbiaiaknak abban, hogy stabil és befogadó államot tudjanak kialakítani. Az Unió támogatja az ENSZ közvetítési erőfeszítéseit, melyek célja, hogy véget vessenek az ellenségeskedésnek, és diplomáciai eszközökkel próbál közelíteni a líbiai és regionális szereplők felé. Líbia nem írt alá társulási vagy egyéb szerződéses megállapodást az Unióval, az ország azonban jogosult az Európai Szomszédsági Támogatási Eszközből nyújtott támogatásra. Az Uniós Szükséghelyzeti Alap Afrikáért 2016 óta [csaknem 135 millió eurót különített el a Líbiában tartózkodó migránsok védelmére](#).

G. Marokkó

A déli partnerek közül Marokkónak van a legfejlettebb kapcsolata az Unióval. A társulási megállapodás 2000 óta van érvényben, és 2013-ban fogadták el az új szomszédságpolitikai cselekvési tervet. Az ország 2008-ban „kiemelt státuszt” kapott, ami tükrözi az EU–Marokkó együttműködés megerősítésére, valamint a gazdasági és politikai reformok további támogatására irányuló törekvést. Az EU–Marokkó mobilitási partnerséget 2013 júniusában indították el. Folyamatban vannak a [vízumkönnyítési és visszafogadási megállapodásról](#), valamint a mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi megállapodásról szóló tárgyalások. Ezenkívül 2014-ben megújított halászati megállapodás lépett hatályba. Az Európai Bíróság két közelmúltbeli ítélete értelmében az Unió végrehajthatja a Marokkóval kötött megállapodásait, azonban ezek a megállapodások Nyugat-Szaharára nem alkalmazhatók.

H. Palesztina

Az Unió a Palesztin Hatóság vezető pénzügyi támogatója: a kétoldalú juttatás éves indikatív összege mintegy 300 millió euró. Az uniós támogatás általános célja egy olyan életképes, független és demokratikus jövőbeli palesztin állam kapacitásainak kiépítése, amely Izraellel és a többi szomszédos országgal békében és biztonságban él együtt. Az Unió és a Palesztin Hatóság közötti kapcsolatok jogalapja a kereskedelemről és együttműködésről szóló, 1997-ben megkötött [ideiglenes társulási megállapodás](#). Az Unió és a Palesztin Hatóság szomszédságpolitikai cselekvési tervet írt alá, mely 2013-ban lépett hatályba. Az Unió ugyanebben az évben „különleges kiemelt partnerséget” ajánlott fel Izraelnek és a jövőbeli palesztin államnak, melynek értelmében példa nélkül álló politikai, gazdasági és biztonsági támogatási csomagot bocsát mindkét fél rendelkezésére a jogállással kapcsolatos végleges jövőbeli megállapodás esetére.

I. Szíria

Miután a szíriai kormány 2011 márciusában elkezdte erőszakosan leverni a kormányellenes tüntetéseket, az EU jó néhány, egyre inkább korlátozó jellegű intézkedést vezetett be a szíriai rezsimmel szemben. Az Unió és a szíriai kormány között minden kétoldalú együttműködési kapcsolatot felfüggesztettek. Az Unió támogatja a minden felet bevonó béketárgyalásokat, amelyek a Szíria által vezetett politikai átalakulásra irányulnak. A szíriai válságra való reagálás keretében az Unió adományozza a legtöbb pénzt: az Unió és tagállamai [közösén több mint 16,9 milliárd euró támogatást nyújtottak](#) humanitárius, fejlesztési, gazdasági és stabilizációs segítségnyújtásra. A szíriai menekülteket befogadó szomszédos országoknak nyújtott nem humanitárius támogatás legnagyobb részét [a szíriai válság kezelésére szolgáló uniós regionális alap](#) kezeli. Az alaphoz eddig összesen 1,7 milliárd euró futott be. A Tanács 2017. április 3-án elfogadta a [Szíriára vonatkozó uniós stratégiát](#). Az Unió a stratégiával összhangban három konferenciát rendezett Szíria és a térség jövőjének támogatásáról. Az elsőre 2017 áprilisában került sor, melynek során a nemzetközi közösség [ígéretet tett](#) arra, hogy 2017-ben 5,6 milliárd eurót fordít a szíriai válsággal kapcsolatos humanitárius, az ellenálló képességet célzó és fejlesztési tevékenységek számára. A másodikat 2018 áprilisában rendezték, és ennek során a résztvevők [ígéretet tettek](#) 2018-ban 3,5 milliárd euró, a 2019–2020-as időszakra pedig további 2,7 milliárd euró nyújtására. A harmadik ilyen konferenciára 2019. március 12. és

14. között került sor, melyen 2019-re 6,2 milliárd euró, 2020-ra és az azt követő időszakra pedig közel 2,1 milliárd euró összegű támogatásra tettek [ígéretet](#). A humanitárius segítségnyújtás továbbra is rendkívül időszerű kérdés. Több mint 11 millió szír polgár szorul humanitárius segítségre, és több mint 5,6 millió szír menekült tartózkodik az országon kívül.

J. Tunézia

A 2011-es tunéziai forradalom óta az Unió politikai, pénzügyi és technikai segítséggel támogatja az ország demokratikus átalakulását. A kétoldalú kapcsolat jogalapja továbbra is az 1998 óta hatályban lévő társulási egyezmény. Az elért haladásra való tekintettel 2012-ben az Unió és Tunézia megállapodott abban, hogy „kiemelt partnerséget” alakít ki, és 2013–2017-re részletes [cselekvési tervet](#) dolgoztak ki. 2018 júliusában az EU–Tunézia Társulási Tanács elfogadta [az EU–Tunézia kiemelt partnerség 2018–2020 közötti időszakra](#) vonatkozó fő irányvonalait. Az Unió és Tunézia 2014 márciusában mobilitási partnerséget hozott létre, amely [a vízumkönnyítési és visszafogadási megállapodásokról](#) szóló tárgyalások megkezdéséhez vezetett. [A mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi megállapodásról szóló tárgyalásokat](#) 2015 októberében hagyták jóvá, és azok jelenleg is zajlanak. 2011 és 2016 között az Unió 2 milliárd euróval segítette Tunéziát (1,2 milliárd euró vissza nem térítendő támogatással és 800 millió euró makroszintű pénzügyi támogatással). Az Unió elkötelezte magát amellett, hogy az éves vissza nem térítendő támogatást 2017-ben 300 millió euróra növeli, és 2020-ig változatlan szinten fenntartja a finanszírozást. Az új tunéziai alkotmány 2014 januárjában történő, konszenzuson alapuló elfogadása, 2014 októberében és decemberében a parlamenti és elnökválasztások sikeres lebonyolítása, valamint a régen várt, 2018. májusi választások fontos lépéseknek tekinthetők az ország demokratikus átmenete szempontjából.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Az Európai Parlament teljes körűen részt vesz az európai szomszédságpolitikában. Külügyi Bizottságán keresztül ellenőrzi annak végrehajtását, különös tekintettel a szomszédságpolitika által elért eredményekről szóló éves jelentésekre, valamint annak felülvizsgálataira. A bizottság magas rangú kormánytisztviselőkkel, szakértőkkel és civil társadalmi szereplőkkel folytatott rendszeres eszmecsere révén nyomon követi a politikai helyzet alakulását a partnerországokban. Költségvetési hatáskörének köszönhetően a Parlament közvetlen befolyással bír az Európai Szomszédsági Támogatási Eszköznek nyújtott összegekre. Az európai szomszédságpolitika déli partnereivel kötött valamennyi társulási megállapodáshoz a Parlament hozzájárulására van szükség. A Parlamentnek ezenkívül hozzá kell járulnia minden új kereskedelmi megállapodás megkötéséhez is, ideértve a Marokkóval és Tunéziával a jövőben kötetendő mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi megállapodásokat is.

A déli partnerországok parlamentjeivel ápolt rendszeres kétoldalú kapcsolatokat [állandó küldöttségek](#) révén tartják fenn. A marokkói parlamenttel fenntartott kapcsolatokat így a közös parlamenti bizottság 2010-es létrehozásával magasabb szintre emelték. Ezenkívül 2016-ban Tunéziával, 2018-ban pedig Algériával közös parlamenti bizottságot hoztak létre. A Szíriával fenntartott parlamenti kapcsolatokat

a polgárháború miatt felfüggesztették, és jelenleg a líbiai helyzet sem kedvez a parlamentközi kapcsolatoknak. Regionális szinten a Parlament részt vesz Unió a Mediterrán Térségért parlamenti közgyűlésében, amely évente legalább egy plenáris és számos bizottsági ülést tart. A legutóbbi plenáris ülésre [2019. február 13-án és 14-én került sor Strasbourgban](#), ahol a Parlament átadta az elnökséget a Nagy Török Nemzetgyűlésnek. A Parlament a közelmúltban számos uniós választási megfigyelési misszióban vett részt déli partnerországokban, legutóbb például Libanonban (az általános választásokon) és Tunéziában (az önkormányzati választásokon). A Parlament segítséget nyújt továbbá demokráciatámogatási programja két kiemelt országa, Marokkó és Tunézia számára is.

María Álvarez López
04/2019

